

Petrus en Pauluskerk

De kerk van Loppersum

Klik op de naam van de kerk voor de locatie en de route

Petrus en Pauluskerk	Kerkpad 1, 9919 HG Loppersum Postadres: Postbus 7 9919 ZG Loppersum
--------------------------------------	---

Wilt u de Petrus en Pauluskerk bezoeken of reserveren voor een concert oid, dan kunt u dit doen door een mail te sturen via het [contactformulier](#) bestemd voor: Contactadres Petrus & Pauluskerk.

Beschrijving en foto's van Bertus Huizing

Bouwgeschiedenis

PetrusPauluskerk

Het is vrij nauwkeurig bekend wanneer de bouw van de kerk is begonnen. In de kroniek van Abt Emo van het klooster te Wittewierum wordt vermeld dat in 1218 het toen aanwezige tufstenen kerkje door brand is verwoest. In de westelijke muur van de kerk is nog een gedeelte van de oude muur met [hagioscoop](#) zichtbaar. De bouw van de huidige kerk zal omstreeks 1220 zijn begonnen met de bouw van een eenvoudige zaalkerk, nu niet meer van tufsteen maar van baksteen met een houten plafond. Omstreeks 1270 werd het rechtgesloten koor van

het kerkje al weer afgebroken om plaats te maken voor een dwarsschip met koepelgewelven in [romano-gotische stijl](#) .

toren

Zo'n honderd jaar later aan het eind van de 14^e eeuw kwam de forse zadeldaktoeren tot stand gefundeerd op enorme zwerfkeien en met 3 meter dikke muren. De eeuwen door heeft deze machtige toren alle natuurgeweld doorstaan maar was niet bestand tegen de granaten die bij de bevrijding van Loppersum op 20 april 1945 door de Canadezen op de toren werden afgevuurd om de Duitse uitkijkpost te vernietigen. Hoewel zwaar beschadigd kon hij in 1947 weer worden hersteld.

Koor

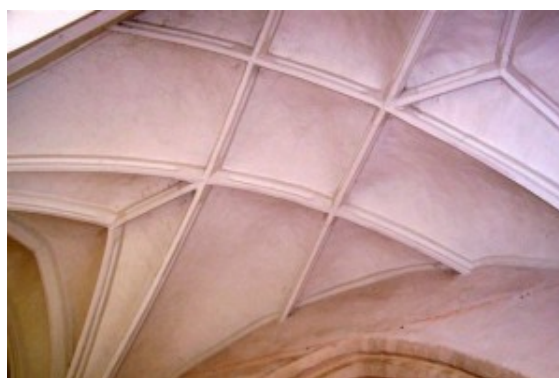
In het laatste decennium van de 15^e eeuw begon de grootste uitbreiding van de kerk met het bouwen van een indrukwekkend koor in gotische stijl met twee zijkapellen alsmede een

sacristie met daarboven een verdieping. Op vallend zijn de hoge spitsboogramen van het koor waardoor uitbundig licht binnenvalt dat perfect harmonieert met de kleuren van de gewelfschilderingen en rode pilaren en bogen. Geen wonder dat bij binnenkomst van de kerk de blik onmiddellijk naar de serene schoonheid van het koor wordt getrokken en iedere bezoeker in stille aandacht dit "schilderij" aanschouwt.

zijbeuk

Nog was de bouwactiviteit niet ten einde want in 1529 werd de zuidelijke muur van het schip doorbroken om plaats te maken voor een zijbeuk. Deze datum staat in Romeinse cijfers vermeld op een stuk natuursteen bij de zuidelijke ingang met daarbij de symbolen van de patroonheiligen van de kerk. De sleutel van Petrus en het zwaard van Paulus.

netgewelf

In de tweede helft van de zestiende eeuw werd de bouwgeschiedenis van de kerk afgesloten door het schip van de kerk en het hoog oprijzende gotische koor op gelijke dakhoogte te brengen en het schip te voorzien van de bijzondere [netgewelven](#). Zo kwam er na eeuwen van bouwactiviteit de grootste dorpskerk van Loppersum tot stand en wordt daarom in de volksmond wel de boerenkathedraal genoemd.

58

Waarom er in een betrekkelijk klein dorp als Loppersum zo'n machtig bouwwerk is verrezen zal te maken hebben gehad met het feit dat de kerk tot aan de reformatie een dekanaatskerk is geweest d.w.z. de hoofdkerk van een bestuurlijke eenheid van de bisschop (dekanaat) bestaande uit een twintigtal dorpen waar een vertegenwoordiger van deze prelaat zich o.a. bezig hield met de kerkelijke rechtspraak . De kerk was er niet alleen voor de parochianen van Loppersum maar moest ook het gezag van de bisschop uitstralen.

voor restauratie

In de loop der eeuwen zal er af en toe het nodige onderhoud zijn gepleegd maar in de tweede helft van de twintigste eeuw verkeerde de kerk zowel uitwendig als inwendig in deplorabele toestand. De algehele restauratie begon in 1953 en kon in 1959 worden beëindigd. Op 21 april 1959 werd de kerk in al haar (nieuwe) glorie opnieuw in gebruik genomen.

renovatie 2013

Zestig jaar later in 2013 was de kerk weer aan groot onderhoud toe.. Vooral het overal afbladderende pleisterwerk moest worden hersteld. Tijdens de renovatie werd er ook aardbevingsschade ontdekt met name scheuren in de gewelven en fresco's . Der NAM heeft deze schade voor haar rekening genomen en op zondag 2 november 2014 werd met een feestelijke kerkdienst het godshuis weer in gebruik genomen.

Interieur Petrus en Pauluskerk.

Orgelfront

Het meest opvallend is wel het monumentale orgel dat volgens een tekst op het orgel gebouwd is in 1562. De bouwmeester is niet met zekerheid bekend. In 1735 heeft de bekende [orgelbouwer Hinsz](#) nieuw binnenwerk aangebracht in het hoofdwerk en vervolgens in 1803 Freytag in het rugpositief. Het fraaie houtsnijwerk is van [Caspar Struiwig](#) en Mattaus Walles.

Bijzonder is het jongetje aan de noordkant van het orgel die op een bel slaat.

jongen met bel

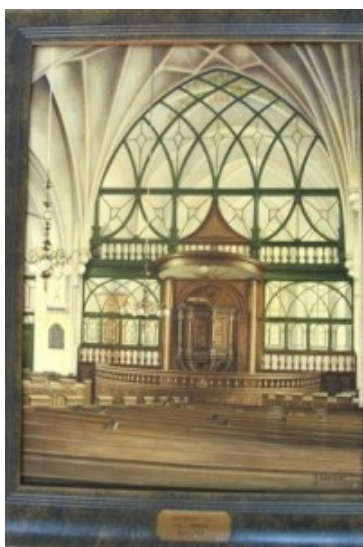
Op de balk waarop hij staat zijn een zwaard en een sleutel afgebeeld de symbolen van de patroonheiligen van de kerk, Petrus en Paulus. In het begin van de zestiger jaren van de vorige eeuw is het aanzien van het orgel door de restauratie ingrijpend veranderd. Daarbij is ook fraai houtsnijwerk verwijderd dat nu is te bezichtigen in de schatkamer. De bedoeling is dat in 2016 weer een renovatie zal plaats vinden.

Kansel

Kansel

De zeszijdig zwevende eikenhouten preekstoel uit het eind van de 17^e eeuw vertoont kunstig houtsnijwerk van symmetrische bladmotieven op de panelen. De zuiltjes tussen de panelen zijn versierd met beeldhouwwerk. De onderkuip is voorzien van een hangende granaatappel.

vroegere situatie

Van 1832 tot aan de restauratie van 1952 tot 1959 stond de preekstoel voor het koor dat door een wand was gescheiden van het dwarsschip. Aan de rugzijde van de kansel was toen een eenvoudiger type gebouwd zodat met de viering van het avondmaal op het koor de predikant ook vanaf deze plek de gemeenteleden kon toespreken. Voor de hoofdpreekstoel was een halfrond doophek gesitueerd dat met de restauratie is afgebroken . Zowel de scheidingswand (van hout en glas) als ook het doophek waren versierd met fraai houtsnijwerk en beeldenkoppen.

Jammer genoeg is hier weinig van bewaard gebleven. Het meeste is gedumpt in de kelder onder de consistoriekamer en op de duur vergaan. In de schatkamer zijn nog enkele stukken te zien.

Kaarsenstander

kaarsenstander

De stander waarop de paaskaars staat heeft hetzelfde houtsnijwerk als de preekstoel. Dit voorwerp is enige jaren geleden gevonden in de kelder onder de consistoriekamer. Het was voorzien van een ovaal houten blad met een vierkante en ronde uitsparing. Het is nog steeds een raadsel waarvoor het

vroeger heeft gediend.

Offerkist

offerkist

In de zuidelijke beuk bevindt zich een met ijzeren banden omgeven offerkist met aan de voorzijde een half afgebroken rozet. De binnenkant van het deksel is versierd met een rozet en een zespuntige ster. In de vier hoeken zijn langgerekte bladmotieven afgebeeld.

Herenbank

Herenbank

De "Herenbank" met houtsnijwerk stamt uit 1650. Eigenaren van de bank waren de families Rengers en Starckenborg te

Farmsum, zoals is te zien op het prachtig versierde alliantie wapen op het bovengedeelte. De bank staat nu op een onopvallende in het zuid [transept](#) maar stond vroeger op een prominentere plaats en wel op het koor of tegenover de preekstoel om duidelijk te laten zien wie het in de kerk voor het zeggen had. Zo had de borgheer o.a. het collatierrecht dat inhield dat hij de predikant en koster kon benoemen. Tijdens de Franse tijd toen ook in de kerk er geen standverschil meer zichtbaar mocht zijn is het wapen ernstig beschadigd maar later weer hersteld. Degene die dacht dat het definitief gedaan was met de macht van de landadel in dit gebied kwam bedrogen uit. Onder Koning Willem 1 werden de meeste rechten weer hersteld en het zou nog lange tijd duren voordat ook in de kerk van democratie kon worden gesproken.

Grafzerken

Allegorie

De vele grafzerken die voor de restauratie her en der door de kerk verspreid lagen zijn bij de restauratie samengebracht op het koor en in de broederkapel. De teksten en grafpoëzie geven een boeiend inzicht in de cultuur en het geloof uit vervlogen tijden.

Broederkapel

Op de oostelijke wand van de broederkapel is de rijk versierde steen van de in 1576 overleden Maria van Selbach opgericht. De allegorische vrouwenfiguren beelden geloof, hoop en liefde uit. Achter de banken van het middenschip ligt een grafsteen van Stephanus Zwelis , pastoor te Loppersum van 1535-1551. Het embleem van kelk met ouwel maakt duidelijk dat hier een priester is begraven. Achter in de kerk liggen een paar sarcofaagdeksels die bij de restauratie onder enkele steunberen zijn gevonden. Er is vaag nog iets van beeldhouwwerk zicht. Zonnewiel, levensboom. Heidense symbolen?

Fresco's

Frescos

De gewelven van het koor en van de Mariakapel zijn versierd met kleurige fresco's die direct na de bouw van het koor en de zijkapellen rond het jaar 1500 zijn aangebracht. Die van het koor vertonen afbeeldingen van kerkheiligen en van verhalen uit het N.T. In de Mariakapel zijn acht scènes zichtbaar uit het leven van Maria. De fresco's zijn van hoge kwaliteit en

dragen in belangrijke mate mee aan de bekendheid van de Petrus en Pauluskerk . Na de reformatie in 1594 zijn ze ongeveer in 1640 op last van de ([puriteinse](#)) kerkelijk autoriteiten onder de witkalk verdwenen en pas in 1940-1942 weer blootgelegd en gerestaureerd. Bij de renovatie van 2014-2015 zijn ze schoongemaakt en hier en daar weer bijgewerkt.

Lopsterhaarlok

haarlok

Op de noordelijke muur van het koor is een opmerkelijk voorwerp te zien. Een haarlok, opgeborgen in een glazen kastje. De herkomst is onduidelijk en verschillende verhalen doen de ronde. Zo is er een wonderlijk gedicht in omloop waarin het drama wordt geschilderd van een jongedame die zo aan haar blonde lokken was gehecht dat ze vond dat die na haar dood in de kerk moesten worden bewaard. Het meest aannemelijk is dat de haarlok afkomstig is (zou zijn) van de heilige Catherina en boven het voor haar opgerichte altaar is gehangen om daar als relikwie te kunnen worden vereerd. De lok is veel groter geweest maar de mensen zaten er vaak met de vingers aan en er is zelfs ooit wat afgeknipt. Daarom is dit met geheimzinnigheid omgeven haarvlecht ter bescherming in een glazen kastje geplaatst

Schatkamer

schatkamer

Een bijzondere ruimte is de schatkamer die is te bereiken via een trap in de muur achter op het koor. De naam die altijd is bewaard gebleven, duidt al aan dat er kostbare voorwerpen werden bewaard. Daarbij valt te denken aan liturgisch vaatwerk, oude gebedenboeken en priesterkledij. Deze vredige ruimte zal door de geestelijken ook zijn gebruikt voor contemplatie, studie en gebed. Een saillante bijzonderheid is dat deze ruimte jarenlang verborgen is geweest en is ontdekt bij de restauratie in de vorige eeuw. De toen totaal vervallen en ingestorte verdieping is weer in oude staat hersteld. Op het ogenblik worden er historische voorwerpen tentoongesteld.

Klokken

klokken

De oudste klok die 2250 kg weegt en een middellijn heeft van 122 cm is in 1397 gegoten door Albertus waar verder weinig van is bekend. De jongere en ook kleinere klok stamt uit 1548 en is gegoten door de bekende klokkengieter Gherherdus de Wou. Boven in de toren heeft nog een derde klok gehangen genoemd

naar Maria, maar deze is op onverklaarbare wijze in Huizinge terecht gekomen.

geroofde klokken

Het noodlot voor de klokken sloeg toe in 1943 toen ze door de Duitse bezetters werden geroofd om te worden omgesmolten voor kanonnen. Er was nog wel de mogelijkheid om gipsafdrukken te maken zodat de Latijnse opschriften en prachtige randversieringen weer zouden kunnen worden gebruikt voor het maken van replica's. Gelukkig zijn de klokken na de oorlog teruggekomen. Onder in de toren hangt een ijzeren plaat met hamer die als noodklok de klokken in de toren verving en nu als herinnering aan die tijd deze plaats heeft gekregen.

Gebruik van de kerk

romano-gothiek

De kerk word in hoofdzaak gebruikt voor het doel waarvoor hij eeuwenlang geleden is gebouwd ,de samenkomst van de gemeente op de zondagmorgen. De broederkapel wordt gebruikt voor

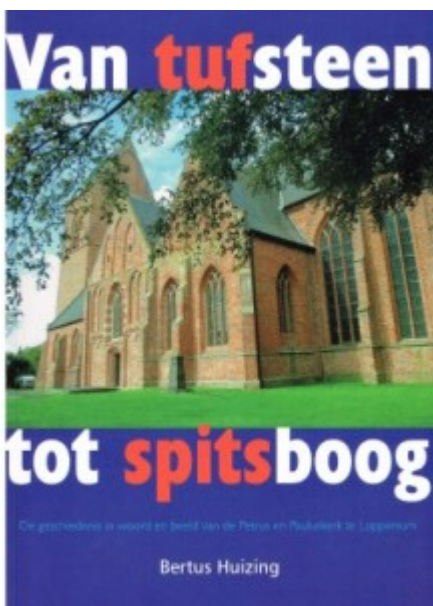

eenvoudige diensten zoals een vesper. In het zuidelijk transept is een stiltecentrum ingericht waar bezoekers zich kunnen terugtrekken voor meditatie en gebed.

het is haast vanzelfsprekend dat een gebouw met zo'n ambiance en bovendien ook nog een uitstekende akoestiek, regelmatig wordt gebruikt voor concerten en zangavonden. In 2005 is een nieuw zangkoor opgericht, de [Stichting Collegium Musicum Loppersum](#), die zich ten doel stelt om in en vanuit de Petrus en Pauluskerk hoogwaardige klassieke (kerk) muziek onder de aandacht te brengen van een breed publiek.

Ook worden er wel andere activiteiten georganiseerd zoals tentoonstellingen en foto exposities. Ook de jaarlijks 4 mei herdenkingen vinden in de kerk plaats.

Zo staat de Lopsterkerk letterlijk en figuurlijk midden in het dorp.

N.B. In het boek "Van Tufsteen tot Spitsboog", geschreven door Bertus Huizing, wordt in woord en beeld de complete geschiedenis van de Petrus en Pauluskerk weergegeven.

Het boek was al jaren uitverkocht maar in mei 2014 is de 2^e druk verschenen en nu verkrijgbaar bij de Read Shop. Zie ook: [Van Tufsteen tot Spitsboog](#)

Alle foto's nog een keer(en andere):

Klik op de foto voor de volgende of wacht 10 seconden

